

УДК 373.2.014.68:341.31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-1-36>

Марина ЄПІХІНА,

orcid.org/0000-0003-0199-8186

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку

Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(Лубни, Україна) dewdrop@ukr.net

Світлана БАДЕР,

orcid.org/0000-0002-9225-423X

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку

Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(Лубни, Україна) svetmira23@meta.ua

Лілія ЧЕРНОВСЬКА,

orcid.org/000-0003-4636-5577

доктор психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(Лубни, Україна) lvm.cv.ua@gmail.com

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглянуто проблему партнерської взаємодії вихователів і батьків дітей раннього дошкільного віку в умовах воєнного стану. Наголошується, що ранній вік є критичним етапом розвитку дитини, коли формується базова довіра до світу, емоційна стабільність і первинні соціальні навички. Малюк зберігає високу емоційну залежність від батьків, тому адаптація до закладу дошкільної освіти потребує тісної співпраці педагогів і родини. У воєнних обставинах традиційні стратегії взаємодії часто недоступні, що актуалізує пошук нових стратегій підтримки. Мета статті полягає в обґрунтуванні значення партнерської взаємодії між педагогами та батьками дітей раннього віку в умовах війни й окресленні адаптивних стратегій, що сприяють зниженню тривожності, формуванню довіри та безперервності розвитку. Для цього проаналізовано сучасні дослідження, нормативно-правові документи та окреслено ключові виклики дошкільної освіти у кризових умовах. Узагальнені результати свідчать, що ефективна взаємодія можлива лише за умови рівноправної участі родини, яка виступає повноцінним партнером освітнього процесу. Запропоновано чотири адаптивні стратегії: «Партнерство заради раннього розвитку» (щоденний обмін інформацією між вихователями й батьками), «Гнучке партнерство» (поєднання очних і дистанційних форм освіти), «Мережа турботи» (створення мікроспільнот батьків, педагогів і психологів) та «Психоемоційний супровід» (інтеграція арт- і казкотерапії, ігрових практик та консультацій). Зроблено висновок, що партнерська взаємодія у воєнний час є необхідною умовою безпеки та гармонійного розвитку дітей раннього дошкільного віку. Адаптивні стратегії поєднують освітню і психологічну підтримку, зміцнюють довіру до нового оточення та знижують вразливість дитини у кризових обставинах.

Ключові слова: дошкільна освіта, ранній вік, партнерська взаємодія, батьки, адаптація, воєнний стан.

Maryna YEPIKHINA,

orcid.org/0000-0003-0199-8186

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Early and Preschool Child Development
State Institution Luhansk Taras Shevchenko National University
(Lubny, Ukraine) dewdrop@ukr.net*

Svetlana BADER,

orcid.org/0000-0002-9225-423X

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor at the Department of Early and Preschool Child Development
State Institution Luhansk Taras Shevchenko National University
(Lubny, Ukraine) svetmira23@meta.ua*

Liliya CHERNOVSKA,

orcid.org/0000-0003-4636-5577

*Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology
Luhansk Taras Shevchenko National University
(Lubny, Ukraine) lvm.cv.ua@gmail.com*

PARTNERSHIP BETWEEN TEACHERS AND PARENTS OF EARLY PRESCHOOL AGE CHILDREN IN MARTIAL ARTS CONDITIONS

The article considers the problem of partnership interaction between educators and parents of early preschool children in conditions of martial law. It is emphasized that early age is a critical stage in a child's development, when basic trust in the world, emotional stability and primary social skills are formed. The child retains a high emotional dependence on parents, therefore adaptation to a preschool educational institution requires close cooperation between teachers and the family. In wartime conditions, traditional interaction strategies are often unavailable, which makes the search for new support strategies relevant. The purpose of the article is to substantiate the importance of partnership interaction between educators and parents of early preschool children in wartime and to outline adaptive strategies that contribute to reducing anxiety, building trust and continuity of development. For this purpose, modern research, regulatory documents and key challenges of preschool education in crisis conditions are analyzed. The generalized results show that effective interaction is possible only with the equal participation of the family, which acts as a full-fledged partner in the educational process. Four adaptive strategies are proposed: "Partnership for early development" (daily exchange of information between educators and parents), "Flexible partnership" (combination of face-to-face and distance forms of education), "Network of care" (creation of micro-communities of parents, teachers and psychologists) and "Psycho-emotional support" (integration of art and fairy tale therapy, game practices and consultations). It is concluded that partnership interaction in wartime is a necessary condition for the safety and harmonious development of early preschool children. Adaptive strategies combine educational and psychological support, strengthen trust in the new environment and reduce the child's vulnerability in crisis circumstances.

Key words: *preschool education, early age, partnership interaction, parents, adaptation, martial law.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах воєнного стану, спричиненого збройною агресією проти України, система дошкільної освіти зазнає суттєвих трансформацій, що зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до організації освітнього процесу та взаємодії з родинами вихованців. Особливої уваги в цьому контексті потребують діти раннього дошкільного віку, адже саме вони є найбільш вразливими до змін у соціальному середовищі та найбільше потребують стабільної підтримки з боку дорослих.

Ранній дошкільний вік є найбільш вразливим періодом розвитку дитини, коли формується її базова довіра до світу, емоційна стабільність та

соціальні навички. У цей час малюк гостро реагує на будь-які зміни, а тому потребує максимальної підтримки з боку дорослих. Як зазначає В. Рагозіна, «сучасна дитина цього віку відзначається певним дисбалансом фізичного і психічного розвитку, що актуалізує розробку стратегії навчальних виховних впливів з боку дорослих (батьків, педагогів) з метою її розвитку в умовах родинного виховання і навчання у закладах дошкільної освіти» (Рагозіна, 2015). В умовах воєнного стану ці слова набувають особливого значення, адже саме адаптивні стратегії педагогів і батьків дозволяють знизити рівень тривожності дитини та забезпечити безперервність її розвитку.

В умовах війни ці потреба часто залишаються незадоволеними через дестабілізацію життєвого укладу, вимушене переміщення, втрату близьких та інші травмуючі фактори, що створює додаткові ризики для гармонійного розвитку дитини й вимагає посиленої уваги як з боку родини, так і з боку педагогів.

Партнерська взаємодія між закладами дошкільної освіти та родинами вихованців у таких умовах виступає ключовим чинником забезпечення безперервності освітнього процесу, збереження психоемоційної рівноваги та формування безпечного середовища для розвитку дітей. Слушною є думка Г. Жураковської, Л. Мацюк і Л. Стрельник, які наголошують, що діти сприймають світ очима своїх батьків, а найбільше їх травмує невпевненість дорослих; натомість вони прагнуть бачити у батьках врівноважених і впевнених людей (Жураковська та ін., 2022).

Водночас у реаліях воєнного стану традиційні форми взаємодії педагогів і батьків часто виявляються недостатніми або зовсім недопустимими. Це зумовлює необхідність розробки нових, адаптивних стратегій партнерської взаємодії, здатних враховувати специфічні виклики сьогодення та забезпечувати ефективну підтримку дітей раннього дошкільного віку.

Аналіз досліджень. Проблематика розвитку та виховання дітей раннього дошкільного віку перебуває в центрі уваги вітчизняних науковців (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, Т. Поніманська, В. Рагозіна та ін.), які підкреслюють значення перших трьох років життя для формування базових психофізіологічних функцій, емоційно-вольової сфери та соціалізації.

Співпраця закладів дошкільної освіти з батьками досліджувалася Н. Горбенко, А. Залізняка, О. Лісовець, О. Авраменко, О. Скларовою, Н. Новоселецькою, які акцентують на важливості партнерської взаємодії, узгодженості виховних впливів та створенні єдиного освітнього простору «заклад-родина».

Питання психологічної допомоги дітям у воєнний час висвітлюються у працях Н. Пророк, Т. Годєцької, Н. Греси, І. Бандурки та ін. Однак проблема ефективної взаємодії закладів дошкільної освіти з родинами дітей раннього віку саме в умовах воєнного стану залишається недостатньо розробленою.

Відтак, актуальність дослідження партнерської взаємодії вихователів і батьків раннього дошкільного віку в умовах воєнного стану зумовлена потребою адаптації освітнього процесу, забезпечення психоемоційної підтримки та пошуку ефективних стратегій до організації цієї взаємодії.

Метою статті є обґрунтування значення партнерської взаємодії між вихователями та батьками дітей раннього дошкільного віку в умовах воєнного стану та окреслення адаптивних стратегій, спрямованих на забезпечення безпеки, психоемоційної підтримки й безперервного розвитку дитини.

Виклад основного матеріалу. Питання партнерства педагогів і батьків у підтримці дітей у кризових умовах знайшло відображення в державній освітній політиці. Закон України «Про освіту» (Закон, 2017) та Закон України «Про дошкільну освіту» (Закон, 2001) гарантують право кожної дитини на якісну й безпечну освіту. У воєнний час це право реалізується через заходи фізичної безпеки, психоемоційної підтримки та соціалізації вихованців.

Уряд та МОН розробили низку нормативних документів, серед яких Лист МОН № 1/3845-22 від 2 квітня 2022 року з методичними рекомендаціями щодо організації дошкільної освіти у воєнний період (Міністерство, 2022), а також оновлені рекомендації на 2024-2025 навчальний рік (Міністерство, 2024). Вони визначають алгоритм дій педагогів у надзвичайних ситуаціях, особливості зарахування та відрахування вихованців і підходи до гнучкої організації освітнього процесу. Отже, нормативно-правова база спрямована на забезпечення безпечного та безперервного освітнього процесу і створення підтримувального середовища для дітей раннього віку навіть у кризових обставинах, а прийняті документи стали основою для оновлення внутрішніх регламентів ЗДО, забезпечуючи узгодженість дій педагогів і адміністрацій та дають змогу організувати освітній процес навіть в умовах постійного ризику.

Водночас формальне нормативне забезпечення саме по собі не може гарантувати повноцінного розвитку дитини. Проте навіть за наявності належного правового підґрунтя особливого значення набуває врахування індивідуальних і вікових потреб вихованців, особливо дітей раннього дошкільного віку, які вперше вступають у нове соціальне середовище.

У цей період дитина переживає критичний етап розвитку: формується базова довіра до світу, емоційна стабільність і соціальні навички. Вхідження до закладу дошкільної освіти стає серйозним викликом для її емоційної сфери, адже малюк зберігає високу емоційну залежність від батьків, які залишаються головним джерелом відчуття безпеки. Адаптація до умов ЗДО потребує поступовості та тісної взаємодії педагогів і родини, оскільки саме спільні зусилля дорослих допома-

гають знизити тривожність і сформувати довіру до нового оточення.

Разом із тим ранній вік є і періодом первинної соціалізації: діти встановлюють перші контакти з однолітками, опановують елементарні комунікативні навички, відчувають належність до групи (Захарова, 2010). Порушення стабільності, спричинені воєнними обставинами (евакуація, переїзди, ізоляція), значно ускладнюють цей процес і зумовлюють потребу у чутливих педагогічних стратегіях та активному партнерстві з батьками.

У процесі адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти визначальне значення має партнерська взаємодія між педагогами та батьками. Саме батьки залишаються для малюка головним джерелом емоційної стабільності, а їхня активна участь у створенні підтримувального освітнього середовища сприяє зниженню тривожності, формуванню довіри до нового оточення та позитивного ставлення до ЗДО. На думку Н. Захарової, батьки істотно впливають на становлення соціального досвіду дитини, допомагають засвоювати норми належної поведінки та соціальні регулятиви, привчають добирати адекватні засоби реагування на зовнішні впливи, орієнтуватися у навколишньому світі та оволодівати прийнятними типами поведінки, необхідними для успішної взаємодії з різними людьми, а також формують у неї основи самостійності (Захарова, 2010: 36). Для педагогів активний діалог із родинами відкриває можливість краще розуміти потреби кожної дитини, оперативно реагувати на виклики й організувати індивідуалізовану підтримку. Це підкреслює важливість сприйняття батьків як повноцінних партнерів освітнього процесу, а не лише як його спостерігачів.

Забезпечення психологічного комфорту дітей, на нашу думку, неможливе без системної взаємодії з родинами. Тому особливого значення набуває пошук адаптивних стратегій партнерської взаємодії, здатних відповідати сучасним реаліям та водночас підтримувати сталий розвиток дитини.

Участь родини в освітньому процесі не може обмежуватися лише виконанням допоміжних функцій. Сучасні виклики вимагають розглядати батьків як рівноправних учасників, відповідальних за розвиток і добробут дитини нарівні з педагогами. Саме тому поняття партнерської взаємодії набуває нового змісту, виходячи за межі традиційного «взаємозв'язку» та перетворюючись на якісно інший тип взаємодії.

Під *партнерською взаємодією між суб'єктами освітнього процесу* ми розуміємо новий тип взаємодії, який ґрунтується на паритетній основі та

характеризується загальними цілями, взаємною відповідальністю сторін за результати співпраці, а також особистісним прогресом кожного учасника у процесі спільної діяльності (Єпіхіна, 2022: 37).

Відзначимо, що батьки виступають не пасивними спостерігачами, а активними організаторами освітнього середовища, що разом із педагогами несуть відповідальність за всебічний розвиток дитини, зокрема в умовах підвищеної соціальної вразливості, спричиненої війною. Отже, у сучасній парадигмі дошкільної освіти партнерство з батьками – це не опція, а необхідна умова ефективної педагогічної підтримки дитини, особливо в ранньому віці, коли закладаються основи емоційної стабільності самооцінки, комунікативної відкритості та здатності довіряти світу.

Реалізувати таке партнерство можна через різні стратегії взаємодії, що довели свою ефективність у практиці дошкільних закладів. Серед них – «Партнерство заради раннього розвитку», «Гнучке партнерство», «Мережа турботи» та «Психоемоційний супровід». Нижче розглянемо їх детальніше.

Стратегія «Партнерство заради раннього розвитку» передбачає тісну й системну взаємодію вихователів та батьків, спрямовану на забезпечення безпеки, стабільності й емоційного благополуччя дитини раннього дошкільного віку. Практична реалізація цієї стратегії полягає у щоденному обміні інформацією про стан і потреби малюка (через щоденники спостережень, електронні повідомлення або короткі зустрічі), індивідуальних консультаціях із вихователем чи психологом, а також у розробці спільних кроків для полегшення адаптації дитини до умов закладу.

Важливим елементом є залучення батьків до створення «тривожної валізи дитини» з улюбленими іграшками, книжками чи альбомами для малювання, що допомагає знизити рівень стресу в кризових ситуаціях. Дієвою практикою є також проведення «адаптаційних зустрічей» за участю вихователя, психолога й батьків, де обговорюються труднощі дитини, шляхи їх подолання та рекомендації щодо підтримки вдома. У воєнних умовах важливим інструментом виступають гнучкі форми комунікації – месенджери, відеозустрічі, електронні бюлетені, які забезпечують постійний контакт і координацію виховних впливів.

Стратегія «Гнучке партнерство» спрямована на поєднання очних, дистанційних і короткотривалих форм навчання залежно від безпекової ситуації. Практична реалізація цієї стратегії враховує вікові особливості малюків, для яких головними є емоційна підтримка, відчуття стабільності та поступова адаптація до умов ЗДО.

У безпечних умовах застосовуються короткотривалі очні зустрічі: батьки можуть приводити дитину на 1–2 години для адаптаційних занять чи ігор, що дозволяє знизити тривожність і забезпечити перший досвід соціалізації. Якщо ж очний формат неможливий, використовуються дистанційні практики, адаптовані до віку дітей: короткі відеопривітання від вихователя («Доброго ранку, малюта!»), спільні пісеньки чи рухливі вправи, які батьки відтворюють удома разом із дитиною.

Для підтримки безперервності розвитку пропонуються прості міні-завдання (малювання пальчиковими фарбами, будівництво вежі з кубиків, розглядання картинок), які легко виконати в домашніх умовах. Вихователь координує цей процес через месенджери або відеозв'язок, обговорюючи з батьками успіхи та труднощі дитини.

Стратегія «Мережа турботи» орієнтована на створення мікроспільнот батьків, вихователів і психологів, які спільно забезпечують стабільність та розвиток дитини у кризових умовах. Реалізується він через кілька взаємодоповнювальних форм.

По-перше, це онлайн-канали комунікації (Viber, Telegram, WhatsApp), де батьки отримують від вихователя щоденні повідомлення про режим дня, ігри чи вправи для дитини та можуть обмінюватися досвідом між собою. У таких чатах поширюються короткі відео з пісеньками, пальчиковими іграми, вправами для розвитку мовлення, які батьки легко відтворюють удома (Жураковська та ін., 2022).

По-друге, ефективними є онлайн-батьківські клуби, орієнтовані на виховання й підтримку дітей 1–3 років. Під час таких зустрічей вихователь і психолог обговорюють адаптаційні труднощі, дають поради щодо подолання дитячої тривожності та навчають простим технікам емоційної підтримки.

Крім того, у практиці ЗДО ефективними є цільові онлайн-зустрічі для батьків новоприбулих чи евакуйованих дітей, на яких обговорюються питання адаптації та організації побуту в нових умовах. Такі формати не лише підвищують педагогічну компетентність батьків, а й створюють

атмосферу взаємної турботи та відповідальності за розвиток дитини.

Стратегія «Психоемоційний супровід» спрямована на інтеграцію психологічної підтримки в освітній процес та налагодження тісної взаємодії між вихователем, психологом і батьками. Практична реалізація цієї стратегії полягає у використанні спеціально підібраних методик і форм роботи, які відповідають віковим особливостям дітей раннього дошкільного віку та можуть легко застосовуватися також удома.

Серед найбільш ефективних засобів варто назвати арт-терапевтичні практики (малювання пальчиками, ліплення з тіста чи пластиліну, колективні аплікації з природних матеріалів), що знижують рівень напруги, розвивають сенсорiku та дарують дитині відчуття успіху. Важливу роль відіграє і казкотерапія: короткі казки з позитивними образами вихователь читає у групі або записує у відеоформаті для дистанційного використання, а батьки можуть продовжити традицію спільного читання вдома. Ігрові практики – рухливі вправи з елементами релаксації («дихаємо, як їжачок», «заспокійливі обійми», масаж долоньок чи стоп) – допомагають дітям долати тривогу; вихователь демонструє їх на заняттях, а батьки відтворюють у сімейному колі.

Завершальним компонентом є системні консультації для батьків, під час яких психолог і вихователь пояснюють особливості реагування на зміни у поведінці малюка (регрес у мовленні, страх розлуки, часті сльози) та пропонують конкретні кроки для збереження його емоційної рівноваги.

Висновки. Таким чином, партнерська взаємодія між педагогами та батьками дітей раннього дошкільного віку в умовах воєнного стану є необхідною умовою забезпечення їхньої безпеки, стабільності та гармонійного розвитку. Адаптивні стратегії («Партнерство заради раннього розвитку», «Гнучке партнерство», «Мережа турботи», «Психоемоційний супровід») дозволяють поєднувати освітній процес із психологічною підтримкою, враховувати вікові потреби дітей 1–3 років і знижувати їхню вразливість у кризових обставинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єпіхіна М. Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. № 38(2). С. 36–43. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.386>
2. Жураковська Г., Мацюк Л., Стрельник Л. Умови відновлення роботи закладів дошкільної освіти під час дії воєнного стану. *Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації* : зб. матеріалів конф. Київ, 2022. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Zbirnyk.pdf> (дата звернення: 25.09.2025).

3. Захарова Н. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору : монографія. Донецьк : Нолідж (донецьке відділення), 2010.
4. Закон України «Про дошкільну освіту» : станом на 28 серп. 2025 р. № 3788-20. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 25.09.2025).
5. Закон України «Про освіту» : станом на 2017 р. № 2145-19. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.09.2025).
6. Міністерство освіти і науки України. Лист № 1/3845-22 від 02 квіт. 2022 р. «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні». Київ : МОН, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikov-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення: 25.09.2025).
7. Міністерство освіти і науки України. Лист № 1/15368-24 від 27 серп. 2024 р. «Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році у закладах дошкільної освіти». Київ : МОН, 2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/shchodo-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-20242025-navchalnomu-rotsi-u-zakladakh-doshkilnoi-osviti> (дата звернення: 25.09.2025).
8. Рагозіна В. Дитина раннього віку: особливості розвитку. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2015. № 19(2). С. 174–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19%282%29__18 (дата звернення: 25.09.2025).

REFERENCES

1. Yepikhina, M. (2022). Sutnist ta struktura hotovnosti maibutnoho vchytelia do partnerskoi vzaiemodii v pochatkovii shkoli [The essence and structure of future teacher's readiness for partnership interaction in primary school]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika – Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy*, 38(2), 36–43. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.386>
2. Zhurakovska, H., Matsiuk, L., & Strelnyk, L. (2022). Umovy vidnovlennia roboty zakladiv doshkilnoi osvity pid chas dii voiennoho stanu [Conditions for resuming the work of preschool education institutions under martial law]. In *Osvitnii protses v zakladakh doshkilnoi osvity v umovakh voiennoho stanu: teoriia, praktyka, innovatsii [Educational process in preschool institutions under martial law: Theory, practice, innovations]* (pp. 45–53). Kyiv. <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Zbirnyk.pdf>
3. Zakharova, N. (2010). *Adaptatsiia ditei doshkilnoho viku do suchasnoho sotsialnoho prostoru [Adaptation of preschool children to the modern social space]*. Donetsk: Vyd-vo "Noulidzh".
4. Verkhovna Rada Ukrainy. (2025, August 28). *Zakon Ukrainy "Pro doshkilnu osvitu" [Law of Ukraine "On Preschool Education"]* (No. 3788-20). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
5. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017). *Zakon Ukrainy "Pro osvitu" [Law of Ukraine "On Education"]* (No. 2145-19). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2022, April 2). Lyst No. 1/3845-22 "Pro rekomendatsii dlia pratsivnykiv zakladiv doshkilnoi osvity na period dii voiennoho stanu v Ukraini" [Letter No. 1/3845-22 "On recommendations for preschool staff during martial law"]. Kyiv: MON. <https://mon.gov.ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikov-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini>
7. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2024, August 27). Lyst No. 1/15368-24 "Shchodo orhanizatsii osvitnoho protsesu v 2024/2025 navchalnomu rotsi u zakladakh doshkilnoi osvity" [Letter No. 1/15368-24 "On organizing the educational process in the 2024/2025 academic year in preschool institutions"]. Kyiv: MON. <https://mon.gov.ua/npa/shchodo-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-20242025-navchalnomu-rotsi-u-zakladakh-doshkilnoi-osviti>
8. Ragozina, V. V. (2015). *Dytyna rannoho viku: osoblyvosti rozvytku [Child of early age: Developmental features]. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi – Theoretical and Methodical Problems of Education of Children and Youth*, 19(2), 174–183. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19%282%29__18

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 29.10.2025

Дата публікації: 24.11.2025